

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 19.11.2001, sp. zn. 3 Co 22/2001, ECLI:CZ:VSPH:2001:3.CO.22.2001.1

Číslo: 70/2002

Právní věta:

Divadelní režie není autorským dílem, nýbrž uměleckým výkonem.

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 19.11.2001

Spisová značka: 3 Co 22/2001

Číslo rozhodnutí: 70

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Autorské právo

Předpisy: § 22 předpisu č. 35/1965Sb.

§ 27 předpisu č. 35/1965Sb.

§ 36 předpisu č. 35/1965Sb.

§ 39 předpisu č. 35/1965Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d v P r a z e r o z h o d l r o z s u d k e m z e d n e 6. 2. 2001 t a k, ž e ž a l o v a n é h o u z n a l p o v i n n ý m z a p l a t i t ž a l o b c i č á s t k u 150 000 K č s ú r o k e m z p r o d l e n í v e v ý š i 26 % z č á s t k y 50 000 K č z a d o b u o d 20. 4. 1996 d o z a p l a c e n í, s ú r o k e m z p r o d l e n í v e v ý š i 26 % z č á s t k y 50 000 K č z a d o b u o d 21. 9. 1996 d o z a p l a c e n í a s ú r o k e m z p r o d l e n í v e v ý š i 26 % z č á s t k y 50 000 K č z a d o b u o d 25. 5. 1997 d o z a p l a c e n í, v š e d o t ř í d n ů o d p r á v n í m o c i r o z s u d k u. D á l e r o z h o d l, ž e ž a l o v a n ý j e p o v i n e n z a p l a t i t ž a l o b c i n a n á h r a d u n á k l a d ů ř í z e n í č á s t k u 19 725 K č d o t ř í d n ů o d p r á v n í m o c i r o z s u d k u, k r u k á m j e h o p r á v n í z á s t u p k y n ě. P ř i s v ě m r o z h o d o v á n í v y c h á z e l z t o h o, ž e ž a l o b c e s e d o m á h a l z a p l a c e n í č á s t k y 150 000 K č s p ř í s l u š e n s t v í m j a k o a u t o r s k é h o h o n o r á ř e z a r e ž i i t ř í d i v a d e l n í c h i n s c e n a c í, k t e r é r e a l i z o v a l u ž a l o v a n é h o n a d r á m e c s v ý c h p o v i n n o s t í, v y p l ý v a j í c í c h z j e h o t e h d e j š í f u n k c e ř e d i t e l e d i v a d l a v K. Z a r e ž i i t ě c h t o i n s c e n a c í m u n e b y l ž á d n ý h o n o r á ř d o s u d z a p l a c e n. Ž a l o v a n ý s e ž a l o b ě b r á n i l t í m, ž e s m l o u v a o p r o v e d e n í r e ž i e j e s m l o u v o u o š í ř e n í d í l a a p r o t u t o s m l o u v u j e o b l i g a t o r n í p í s e m n á f o r m a. T a v d a n ě m p ř í p a d ě n e b y l a d o d r ž e n a, b y ť b y l o p o v i n n o s t í ž a l o b c e z a j i s t i t, a b y s á m s e s e b o u s m l o u v u u z a v ř e l a a b y b y l a t a k é e v i d o v á n a. Ž a l o b c e t a k o v o u t o s m l o u v u n e j e n s á m n e s e p s a l, a l e a n i s e h o n o r á ř e n e d o m á h a l. P r o t o ž e ž a l o v a n ý n e z p o c h y b n i l z á k l a d n í t v r z e n í ž a l o b c e o r e ž i i i n s c e n a c í, z a k t e r é s e d o m á h á z a p l a c e n í, d o v o z o v a l, ž e m u b y l o p l n ě n o z n e p l a t n é h o p r á v n í h o ú k o n u, ž e n a j e h o s t r a n ě d o š l o k b e z d ů v o d n ě m u o b o h a c e n í, a v š a k v z n e s l n á m i t k u p r o m l č e n í t o h o t o

uplatněného nároku. Soud prvního stupně po provedeném řízení dospěl k závěru, že dne 1. 7. 1995 začal žalobce pracovat pro žalovaného jako šéf uměleckého souboru a pracovní poměr byl sjednán na dobu do 31. 7. 1997. Dnem 1. 1. 1996 byl žalobce pověřen vedením divadla. To dne 19. 4. 1996 uvedlo divadelní premiéru inscenace *Platit se nebude*, dne 20. 9. 1996 inscenace *Zvoník u Matky Boží* a dne 24. 5. 1997 inscenace *Rozina sebranec*, které režíroval žalobce a za jejichž režii mu nebyl vyplacen honorář. Vycházel z toho, že tyto inscenace a režie žalobce byly úspěšné, jako i v jiných případech a v jiných městech. Dále vycházel ze závěru, že ekonomická náměstkyně žalovaného D. M. v době, kdy žalobce vykonával funkci ředitele, byla zodpovědná za uzavírání a evidenci smluv s režiséry. Se žalobcem smlouvu o vytvoření režie neuzavřela, přes urgence z jeho strany. Dále soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že po odchodu z divadla v K. žalobce režíroval řadu inscenací v jiných divadlech v republice a v období od června 1997 do března 2000 uzavíral s těmito divadly smlouvy na honorář za jednu režii v rozmezí od 50 000 Kč do 90 000 Kč. Soud prvního stupně pak odkázal na ustanovení § 22 a § 27 zákona č. 35/1965 Sb. a dospěl k závěru, že k provedení režie inscenace v divadle není zapotřebí uzavření písemné smlouvy, neboť se nejedná o smlouvu o šíření díla, ale smlouvu o vytvoření díla. Žalobce měl tedy právo konkludentně uzavřít smlouvu jako ředitel divadla sám se sebou jako režisérem na režii inscenací u žalovaného. Smlouva o režii nemůže být dle soudu prvního stupně smlouvou o šíření díla, neboť se v ní autor zavazuje, že osobně dílo - režii, vytvoří. Režie samotná je, dle názoru soudu prvního stupně, uměleckým dílem a neznamena pouhé šíření původně napsané hry. Dovodil, že není prokázáno, že žalobce uzavřel o provedení režie a inscenace smlouvu písemnou, neboť smlouva nebyla nikde evidována. Dovodil, že dokument jím předložený se vymyká formě v divadle běžně uzavíraných smluv, nebylo prokázáno, zda tento byl sepsán v době, kdy žalobce byl ředitelem divadla, ale dovodil platně uzavřenou konkludentní smlouvu o vytvoření díla. Dovodil dále, že režisér může žádat vyplacení odměny poprvé po premiéře inscenace, a protože žaloba byla podána dne 25. 3. 1999 a první z premiér se konala 19. 4. 1996, není právo na vyplacení odměn za provedené dílo, dle názoru soudu prvního stupně, promlčeno. Pokud jde o výši požadovaného honoráře, dospěl k závěru, že výše žalované částky je minimum, které může žalobce za své režie požadovat. Vycházel přitom ze skutečnosti, že žalobce uzavřel po odchodu z divadla v K. několik smluv na provedení režii za honoráře, které byly v průměru vyšší než 50 000 Kč za jednu režii. Protože měl za to, že předložené smlouvy žalobce s jinými divadly byly uzavřeny s divadly, která jsou srovnatelného významu jako žalovaná a z výše sjednaných honorářů, že tato divadla považují žalobce za schopného a úspěšného režiséra, dospěl k závěru, že za provedení režii inscenací u žalovaného, které měly premiéru 19. 4. 1996, 20. 9. 1996 a 24. 5. 1997, měl být žalobce odměněn „honorářem minimálně ve výši 50 000 Kč za jednu inscenaci“. Dovodil, že žalovaný je od druhého dne po premiéře inscenací v prodlení, neboť jiné datum zaplacení dohodnuto nebylo a podle ustanovení § 27 odst. 2 autorského zákona vznikne autorovi nárok na sjednanou odměnu odevzdáním díla. Přiznanou výši úroku z prodlení soud prvního stupně „stanovil podle vládního nařízení č. 142/94 Sb.“ O nákladech řízení pak rozhodl s odkazem na ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř. s tím, že žalobci vznikly náklady v souvislosti se zaplacením soudního poplatku a s právním zastoupením advokátem (za 3 hlavní úkony po 4500 Kč a 3 režijní paušály).

Proti rozsudku soudu prvního stupně podal žalovaný včasné odvolání, ve kterém navrhl, aby odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, aby žalobu v plném rozsahu zamítl a přiznal mu náhradu nákladů řízení. V odvolání namítl především, že věc nebyla posouzena správně po stránce právní. Přesto, že žalovaný v odvolání poukazuje na navrhovaný a neprovedený výslech svědkyně D. M. (bývalé ekonomky žalovaného), dovozoval dostatek podkladů soudu prvního stupně pro rozhodnutí a ani v odvolacím řízení doplnění řízení nenavrhoval. Nesouhlasil především s posouzením vznesené námitky promlčení. Znovu totiž, jako před soudem prvního stupně, dovozuje neplatnost smlouvy, ze které žalobce žalovanému plnil, pro nedostatek její písemné formy. S odkazem na ustanovení § 22 a § 27 zákona č. 35/1965 Sb. dovozuje, že v případě smlouvy mezi žalobcem a žalovaným, jejímž předmětem bylo provedení díla, a to divadelní režie, se jednalo o tzv. smlouvu smíšenou - smlouvu o vytvoření díla a smlouvu o šíření díla, u které je podmínkou platnosti

písemná forma. Jelikož žalobce písemnou smlouvu s žalovaným neuzavřel a přesto ve prospěch žalovaného plnil, pak došlo, dle jeho názoru, k bezdůvodnému obohacení na jeho straně v důsledku plnění z neplatného právního úkonu. V této souvislosti však poukazoval i na skutečnost, že žalobce byl jako ředitel divadla nejenom oprávněn za divadlo uzavřít písemnou smlouvu s jednotlivými režiséry, tedy i sám se sebou, ale byl také oprávněn jako statutární orgán rozhodnout o poskytnutí plnění ve prospěch režiséra - o vyplacení odměny. Dále poukazoval znovu na to, že žalobce nárok na vyplacení odměny za provedené režie nepožadoval ani v době svého působení ve funkci ředitele, ani později, ačkoliv byl odpovědný za řádné vyúčtování závazků a pohledávek divadla. Bylo jeho povinností uvést danou situaci do souladu s právními předpisy. V odvolání žalovaný dále namítá, že žalobce si byl vědom nezbytnosti písemné formy platnosti smlouvy, o čemž svědčí fakt, že uzavírané smlouvy s jinými režiséry jím byly uzavírány písemně. Dále dovozuje, že žalobce neprokázal, že by sporné režie pro žalovaného vytvořil mimo svoji pracovní dobu, tedy ve volném čase a navíc v době, kdy byl v pracovním poměru u žalovaného, vytvořil režie pro jiná divadla, ačkoliv v evidenci divadla není zaznamenáno, že by žalobce pro tyto účely čerpal dovolenou či volno bez nároku na náhradu mzdy. Proto jednání žalobce považuje za jednání v rozporu s dobrými mravy a zejména v rozporu s dobrými mravy v oblasti divadla. Žalovaný konečně namítl, že žalobci byly přiznány úroky z prodlení ve výši, která je v rozporu s ustanovením § 517 odst. 2 obč. zák., ve vztahu k nařízení vlády č. 142/1994 Sb. v platném znění.

Žalobce ve svém vyjádření k odvolání souhlasil jen s názorem odvolatele, že v průběhu řízení před soudem prvního stupně bylo provedeno podrobné dokazování, že přestože nebyla vyslechnuta svědkyně D. M., měl soud dostatek podkladů pro své rozhodnutí ve věci, a souhlasil i s námitkou týkající se příslušenství. V této souvislosti však poukázal na to, že úroky z prodlení požadoval z částky 50 000 Kč ve výši 19 % p. a. jdoucích od 20. 4. 1996 do zaplacení, částky 50 000 Kč ve výši 21 % p. a. jdoucích od 21. 9. 1996 a z částky 50 000 Kč ve výši 21 % p. a. jdoucích od 25. 5. 1997 do zaplacení, a to v souladu se zákonem. Poukazuje na to, že bylo prokázáno v řízení, že žalobce vytvořil pro žalovaného dílo, které mu, jako objednateli, řádně a včas odevzdal, a proto žalobci (jako autorovi díla) vzniklo ze zákona právo na vyplacení autorské odměny. Má za to, že projev vůle účastníků - uzavření smlouvy o vytvoření díla, realizovaný v tomto případě jednáním konkludentním, lze jednoznačně dovodit z toho, že žalobce dílo vytvořil a žalovaný je zařadil do plánu divadlem uváděných inscenací a následně i uvedl. To podle něj nebylo zpochybněno, stejně tak jako i sjednání autorské odměny (ve výši 50 000 Kč za jednu režii). Polemizuje pak s názorem odvolatele na náležitosti tzv. „smlouvy smíšené“ a dovozuje, že následné neuzavření smlouvy o šíření díla nemůže mít za následek neplatnost již dříve platně účastníky uzavřené smlouvy o vytvoření díla. Má za to, že byl oprávněn uzavřít smlouvu o vytvoření díla na tři předmětné režie, nesouhlasí s názorem žalovaného, že se jedná o neplatně uzavřený smluvní vztah a následně o bezdůvodné obohacení, vzniklé na straně žalovaného. Ostatní námitky považuje za námitky bezpředmětné.

V r c h n í s o u d v Praze přezkoumal napadený rozsudek soudu prvního stupně v plném rozsahu a dospěl k závěru, že odvolání žalovaného je jen částečně důvodné, a to především z jiných důvodů, než byly v odvolání uplatněny. Proto rozsudek soudu prvního stupně potvrdil ohledně částky 90 000 Kč, ve zbývajícím rozsahu jej změnil tak, že žalobu zamítl.

Z odůvodnění:

Při svém rozhodování vycházel odvolací soud z tvrzení, že žalobce v době, kdy byl pověřen řízením divadla v K. a jmenován jeho ředitelem, nad rámec svých povinností vykonával dále funkci šéfa uměleckého souboru a v té době režíroval tři inscenace v tomto divadle - inscenaci „Platit se nebude“ s premiérou 19. 4. 1994, „Zvoník u Matky Boží“ s premiérou dne 20. 9. 1996 a „Rozina sebranec“ s premiérou dne 24. 5. 1997. Za režii těchto inscenací mu nebyla vyplacena žádná odměna. Všechna tato tvrzení žalobce ani žalovaný nezpochybnil a vyplývají nadto z důkazů, které soud prvního stupně k těmto tvrzením provedl a na které se odvolává. Protože žalobce se dle žaloby

domáhá zaplacení za tyto režie po 50 000 Kč (což podle něj odpovídá jeho průměrným honorářům za režii v jiných divadlech), domáhá se nároku dle autorského zákona (zákon č. 35/1965 Sb. ve znění pozdějších předpisů), tedy zákona platného v době, kdy k porušení jeho tvrzených práv došlo. Důvodnost uplatněného nároku zpochybňuje žalovaný především proto, že dovozuje, že je uplatněn nárok na bezdůvodné obohacení, který je promlčen. Nadto zpochybňuje i výši tohoto nároku, která neodpovídá odměnám v té době - za obdobná díla vytvářená jinými režiséry - a považuje jej za nárok v rozporu s dobrými mravy.

Odvolací soud považuje za nutné především uvést, že stejně jako oba účastníci, i soud prvního stupně nesprávně považoval divadelní režii žalobce jako režiséra divadelních děl za autorské dílo žalobce, aniž by se zabýval jeho charakterem a aniž by se zabýval tím, zda v daném případě skutečně došlo žalobcem k vytvoření díla, které vyhovuje pojmu autorského díla vymezeného autorským zákonem. V daném případě, jak vyplynulo z důkazního řízení, režíroval žalobce výše uvedená díla divadelní, tedy prováděl cizí divadelní díla. To nutně znamená, že tak prováděl umělecký výkon - divadelní režii. Byl při této své činnosti nepochybně tvůrčím pracovníkem, který svým uměleckým výkonem zprostředkoval vnímání cizích autorských děl - jím režírovaných - veřejnosti. Proto jeho nároky na zaplacení za tuto činnost nemohly být považovány za nároky autora díla, ale šlo o nároky výkonného umělce dle § 36 a násl. autorského zákona. Protože bylo prokázáno již před soudem prvního stupně (a nadto žalovaným nepochybně), že režii divadelních inscenací žalobce osobně provedl a jeho výkon divadelního režiséra byl i žalovaným užit, nepochybně žalobci vzniklo již tímto užitím uměleckého výkonu právo na odměnu výkonného umělce ve smyslu ustanovení § 36 odst. 3 autorského zákona. Toto právo na odměnu za užití jeho výkonu je pak obdobou oprávnění autorů dle § 13 odst. 1 autorského zákona. Odměna za užití výkonu náleží žalobci i bez ohledu na to, zda mezi účastníky došlo či nedošlo k platně uzavřené smlouvě o vytvoření tohoto uměleckého výkonu a smlouvě o jeho užití. V této souvislosti je třeba odkázat na ustanovení § 39 odst. 1 autorského zákona, dle kterého mimo jiné i ustanovení § 21 až § 23 a § 26 až § 30 se vztahují obdobně na výkonné umělce a jejich výkony. V daném případě bylo správně zjištěno již před soudem prvního stupně, že k žádné písemné smlouvě, kterou by bylo upraveno užití výkonu žalobce, mezi účastníky nedošlo, ačkoliv oba účastníci nepochybně souhlasili s tím, že všechny tři předmětné inscenace bude žalobce režírovat, a nedošlo mezi nimi ani ke konkludentnímu uzavření smlouvy o vytvoření uměleckého výkonu. Jednou z náležitostí smlouvy o vytvoření takového výkonu dle § 39 odst. 1 a § 27 odst. 1 autorského zákona je totiž i sjednání příslušné odměny. Takováto odměna, zejména ne její výše před provedením uměleckého výkonu žalobce, účastníky sjednána nebyla. I když uzavření smlouvy v průběhu řízení žalobce tvrdil, smlouvu jím podepsanou za obě sporné strany i předložil, nelze prokázání existence smlouvy dovodit z důvodů, které uvedl již soud prvního stupně k tomuto předloženému dokladu, ale i proto, že dle svých tvrzení dle této smlouvy (v níž byla nadto uvedena odměna za jednu inscenaci ve výši 35 000 Kč) ani nežaloval.

Odvolací soud vycházejí z výše uvedených zjištění a vzhledem k právnímu názoru výše uvedenému, dospěl k závěru, že žaloba je co do základu důvodná, že žalobci, jako výkonnému umělci vzniklo v souladu s ustanovením § 36 odst. 3 autorského zákona právo na odměnu výkonného umělce. Pokud jde o výši této odměny za situace, kdy sjednání konkrétní výše jednotlivých odměn za jednotlivé režie nebylo prokázáno, bylo třeba žalobci přiznat odměnu přiměřenou, tj. odměnu obvyklou v jiných obdobných případech. Při své úvaze o výši této odměny vycházel odvolací soud ze zjištění (učiněných již před soudem prvního stupně) o odměnách režisérů v rozhodné době, kterou vyplácel dle předložených smluv žalovaný jiným režisérům a nikoliv dle pozdějších smluv žalobce s jinými divadly, ze kterých nesprávně vycházel soud prvního stupně. Tyto odměny se pohybovaly v letech 1996 až 1997 u jiných režisérů v rozmezí od 25 000 Kč do 32 000 Kč a proto odvolací soud považuje za přiměřenou (i vzhledem ke kvalitám žalobce jako režiséra) odměnu ve výši 30 000 Kč za režii jedné z inscenací. Protože žalobci nebyla vyplacena odměna za výše uvedené tři inscenace u žalovaného, shledal odvolací soud žalobu důvodnou co do celkové částky 90 000 Kč. Protože zůstalo

nezpochybněno, že jednotlivé inscenace měly premiéry 19. 4. 1996, 20. 9. 1996 a 24. 5. 1997, již v tyto dny vznikl žalobci nárok na jejich zaplacení. Pokud tedy žalobce požadoval jako příslušenství i úroky z jednotlivých splatných odměn ve výši odpovídající nařízení vlády č. 142/1994 Sb., bylo mu v souladu s ustanovením § 517 odst. 2 obč. zák. požadované příslušenství přiznáno důvodně. V této souvislosti je třeba upozornit jen na to, že ačkoliv soud prvního stupně při jednání dne 6. 2. 2001 připustil změnu žaloby, týkající se příslušenství, když žalobce požadoval úrok z prodlení z první částky 50 000 Kč od 24. 6. 1996 do zaplacení ve výši 19 %, z další částky 50 000 Kč od 21. 9. 1996 do zaplacení ve výši 21 % a z další částky 50 000 Kč od 25. 5. 1997 do zaplacení ve výši 21 %, rozhodl soud prvního stupně napadeným rozsudkem o přiznání úroku vyššího, a to úroku ve výši 26 % z jednotlivých odměn 50 000 Kč, tedy vlastně nad rámec žaloby. Toto pochybení soudu prvního stupně tedy odvolací soud napravit, když rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé potvrdil ohledně částky 90 000 Kč s příslušenstvím tak, jak bylo žalobcem důvodně požadováno a ve zbývajícím rozsahu, tj. ohledně 60 000 Kč s příslušenstvím rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu v tomto rozsahu zamítl. Odvolací soud proto v této věci rozhodl dle § 219 a § 220 odst. 1 o. s. ř.

Z uvedeného vyplývá, že žalobcem uplatněné nároky bylo třeba právně kvalifikovat jako nároky na jednotlivé odměny výkonného umělce a nikoliv jako nároky na vydání bezdůvodného obohacení, jak se snažil dovodit žalovaný. Proto, ale i s ohledem na splatnost jednotlivých odměn a datum podání žaloby, nemohla být shledána důvodná námitka promlčení, jak ji žalovaný vznesl. Námitku, týkající se výše uplatněných nároků, odvolací soud zohlednil a v rozporu s dobrými mravy uplatněné nároky neshledal.